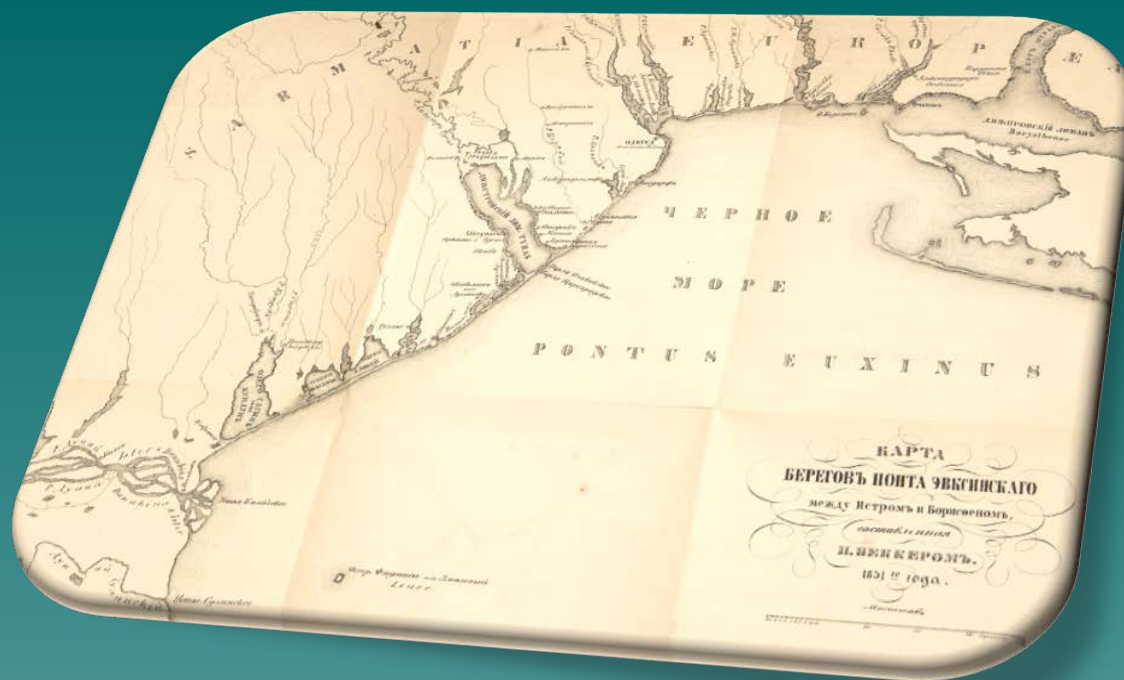

Пауль Адам Беккер:
філолог-класик, історик,
археолог, педагог та бібліотекар
(до 215-річчя з дня народження)

**Укладання та оформлення виставки:
М. В. Алексєєнко**

Автограф Пауля Беккера

215 років тому, у 1808 році, народився спеціаліст з класичної філології, археолог, нумізмат, історик, бібліотекар та педагог *Пауль Адам Беккер (Paul Adam von Becker; 1808–1881)*.

З 1837 по 1862 р. Павло Васильович Беккер (так називали його в Російській імперії), всі найпродуктивніші роки свого життя, жив в Одесі та працював у *Рішельєвському ліцеї*, був активним членом *Одеського товариства історії та старожитностей*, вивчав історію заселення Північного Причорномор'я в античні часи.

Майбутній дослідник народився 8 травня 1808 р. у місті Ревель (зараз - Таллінн) у сім'ї старшого вчителя гімназії, а пізніше - професора римської словесності та таємного радника Фрідріха Вільгельма Беккера (Friedrich Wilhelm Becker; 1773–1847). Родина Беккерів належала до балтійських німців – привілейованої частини лівонського суспільства.

Ревель. XIX ст.

Не зважаючи на те, що після завоювання у 1710 р. Ревель разом з іншими балтійськими територіями входив до складу Російської держави, родина Беккерів залишилась у підданстві Саксонського королівства.

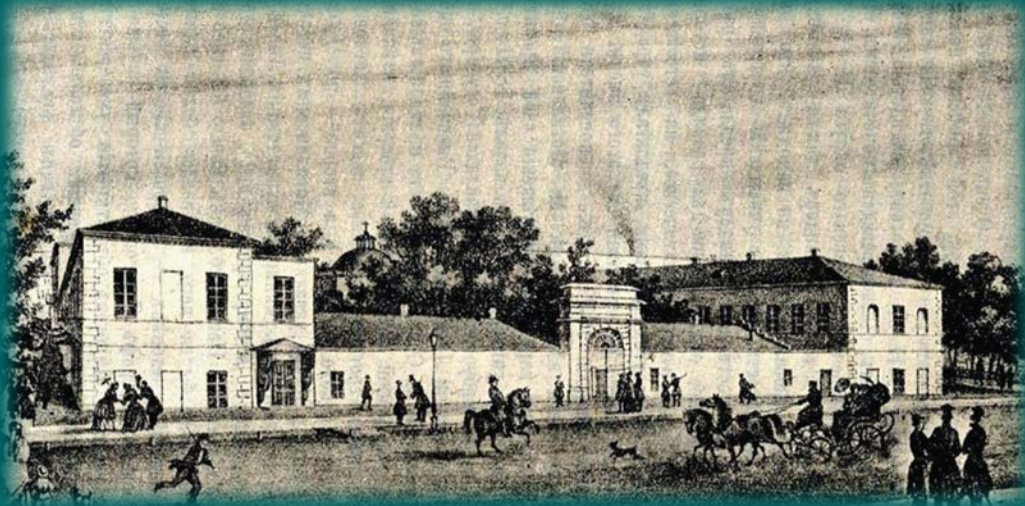
Університет в Дерпті. Середина XIX ст.

Після закінчення гімназії Густава Адольфа у Ревелі Пауль Беккер у 1826–1829 рр. вивчав філософію в університеті Дерпта. У 1829–1831 рр. в університетах Лейпцига й у 1831–1833 рр. Берліна вивчав латинську та грецьку літературу.

У 1834 р. П. Беккер отримав докторський ступінь в університеті міста Єні. З 1834 по 1836 р. продовжив вивчати класичні старожитності та археологію у різноманітних європейських навчальних центрах. У 1836 р. працював вчителем грецької та латинської мов у Санкт-Петербурзі.

Університет в Єні. Середина XIX ст.

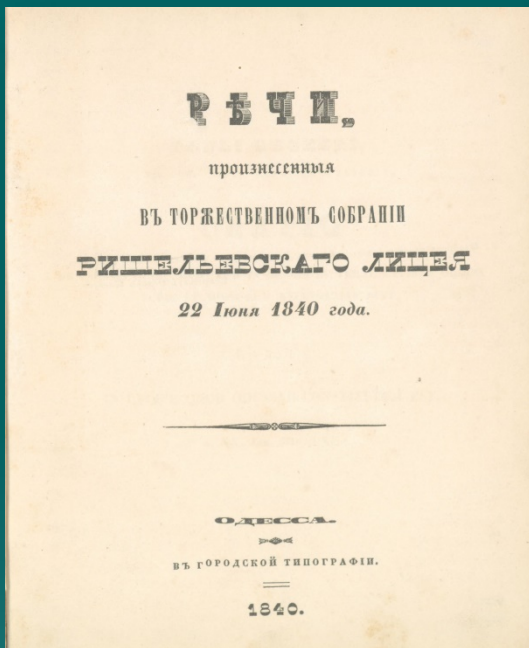

З 1 січня 1838 р., у зв'язку з прийняттям нового Статуту Рішельєвського ліцею та скасуванням викладання грецької мови, Павло Васильович почав викладати латину на кафедрі римської словесності та старожитностей Рішельєвського ліцею.

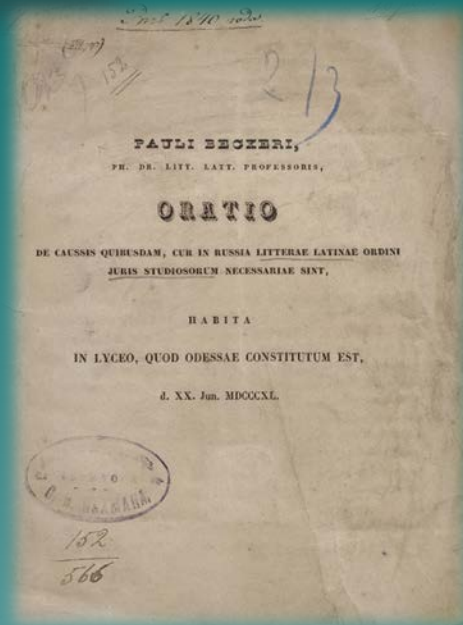
У березні 1837 р. Пауль Адам Беккер вперше приїхав до Одеси та обійняв посаду ад'юнкта латинської й грецької словесності Рішельєвського ліцею – елітарного навчального закладу змішаного типу.

**Будівлі одеського Рішельєвського ліцею у 1817-1857 рр.
(роза Дерibasівської та Єкатерининської вулиць)**

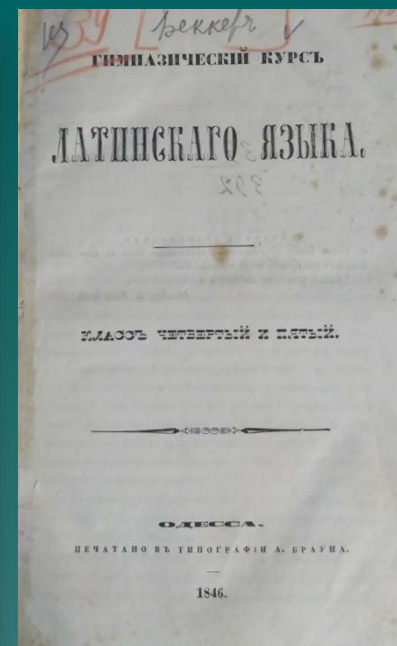
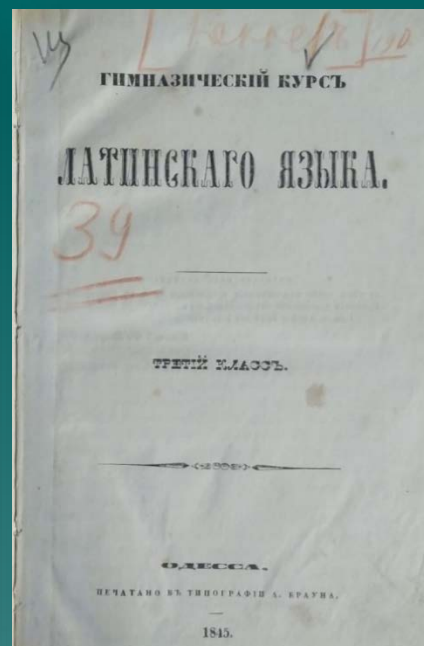
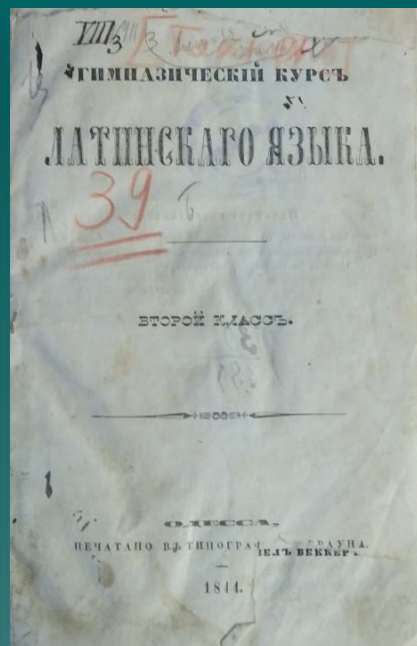
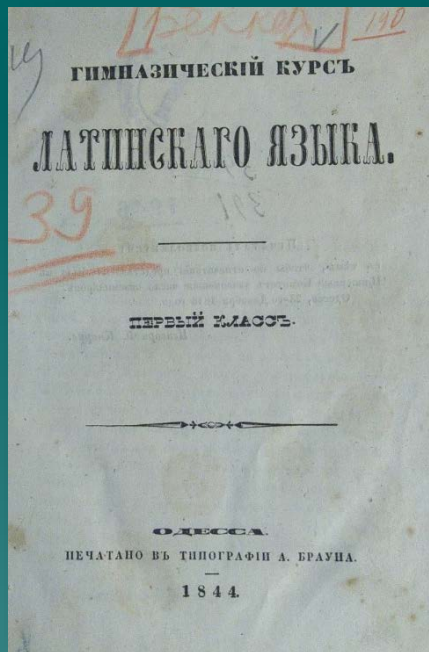
Becker P. Oratio de caussis quibusdam, cur ... litterae latinae ordini juris studiosorum necessariae sint, habita in Liceo, quod Odessa constitutum est, d. 20 Jun. 1839 (Odessa, 1840)

П. В. Беккер викладав у Рішельєвському ліцеї для юристів курси «Інституції Юстиніана» та «Римські державні старожитності» латинською мовою. Ним була розроблена навчальна програма та обґрунтування викладання даних предметів у Рішельєвському ліцеї.

«Промова про деякі причини, з яких ... латинська література необхідна студентам юридичних факультетів» латинською мовою була надрукована в Одесі зі схвалення Ради Рішельєвського ліцею у 1840 р.

Сучасники відзначали чудові якості Павла Беккера як викладача класичної філології. Так, у 1856 р. з дозволу попечителя Одеського навчального округу П.В.Беккер двічі на тиждень безкоштовно викладав спеціально розроблений ним курс латинської мови для всіх бажаючих учнів двох одеських гімназій, і цей курс мав незмінний успіх у слухачів.

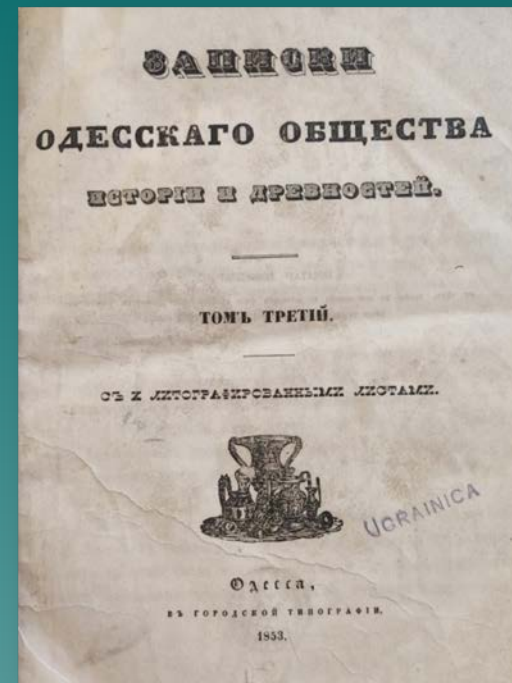

- Гимназический курс латинского языка : первый класс / [сост. П. В. Беккер]. – Одесса : тип. А. Брауна, 1844.
- Гимназический курс латинского языка : второй класс / [сост. П. В. Беккер]. – Одесса : тип. А. Брауна, 1844.
- Гимназический курс латинского языка : третий класс / [сост. П. В. Беккер]. – Одесса : тип. А. Брауна, 1845.
- Гимназический курс латинского языка : класс четвертый и пятый / [сост. П. В. Беккер]. – Одесса : тип. А. Брауна, 1846.

Одна з найважливіших сторін життя Павла Беккера – участь у діяльності *Одеського товариства історії та старожитностей*. Товариство почало свою діяльність у 1839 р., П. Беккер увійшов до його складу у 1840 р.

Наукова діяльність *Товариства* включала у себе облік, опис, польове дослідження археологічних пам'яток, їх історичну інтерпретацію, розробку методики вивчення різних категорій історичних джерел і публікацію результатів дослідження.

Програма досліджень *Одеського товариства історії та старожитностей* була націлена на поширення історичних та археологічних знань, а також на критичне вивчення писемної традиції про Північне Причорномор'я.

UCRAINICA

БЕРЕГЪ ПОНТА ЭВКСИНСКАГО ОТЪ ИСТРА ДО БОРИСФЕНА, ВЪ ОТНОШЕНІИ КЪ ДРЕВНИМЪ ЕГО КОЛОНИАМЪ.

Хотя берега Понта Эвксинскаго, въ отношеніи къ древней географіи, были предметомъ точнѣйшихъ изслѣдованій многихъ ученыхъ, не только въ прежніе годы, но и въ новѣйшее время; однакожъ взгляды однихъ представляютъ часто столь важныя противорѣчія съ предположеніями другихъ, что этотъ предметъ являеъ не можетъ почитаться окончательно рѣшеннымъ. Это убѣжденіе пріобрѣтаеъ еще болѣшую силу, если мы, не ограничиваясь приговорами древнихъ писателей, стараемся согласовать ихъ показанія съ мѣстностями, которыя, не смотря на промежутки многихъ вѣковъ, отдѣляющихъ этихъ древнихъ писателей отъ насъ, должны однако быть разсматриваемы со всею точностію.

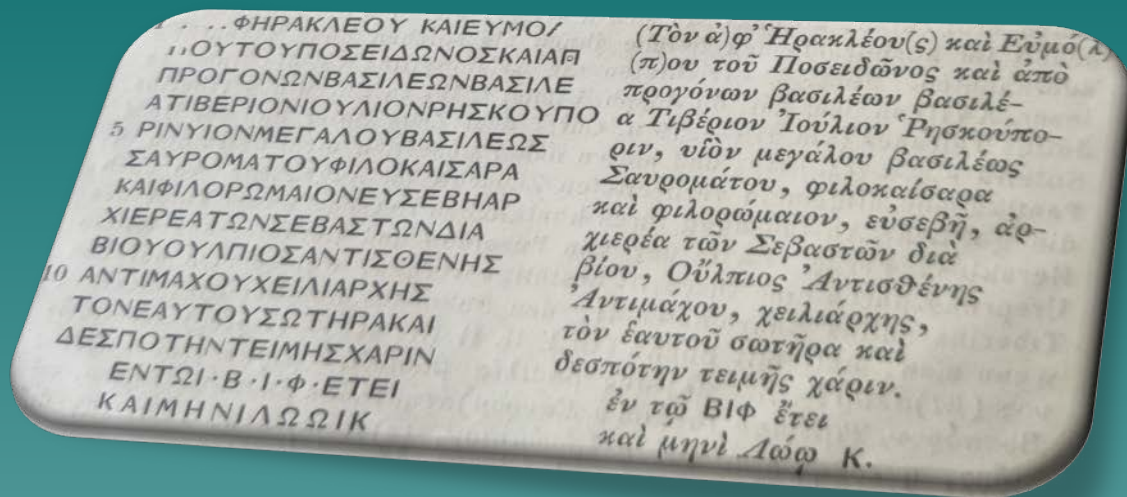
По этой причинѣ, для того, кто не видѣлъ здѣшней мѣстности собственными глазами, а пріобрѣлъ познанія о ней изъ путевыхъ записокъ другихъ, останется навсегда дѣломъ весьма труднымъ — составить себѣ ясную и вѣрную картину страны, которая, въ многоразличныхъ отношеніяхъ, имѣеъ столь рѣзкую особенность, что едва допускаеъ сравненія съ какою бы то ни было другою страной.

Даже мастерскому перу Коля (!), который старался представить читателямъ здѣшнюю мѣстность со всевозможною наглядностію, живостію и свѣжестію, это не вполне удалось; и вотъ почему: этотъ столь уважаемый за-границею

(!) Kohl's Reisen in Sudrussland, Dresden und Leipzig. 1841. — Рецензія о Коля, см. въ Запискахъ, т. I. стр. 451—498. — Ред.

Беккер П. В. Берег Понта Эвксинскаго от Истра до Борисфена в отношении к древним колониям (СПб., 1852)

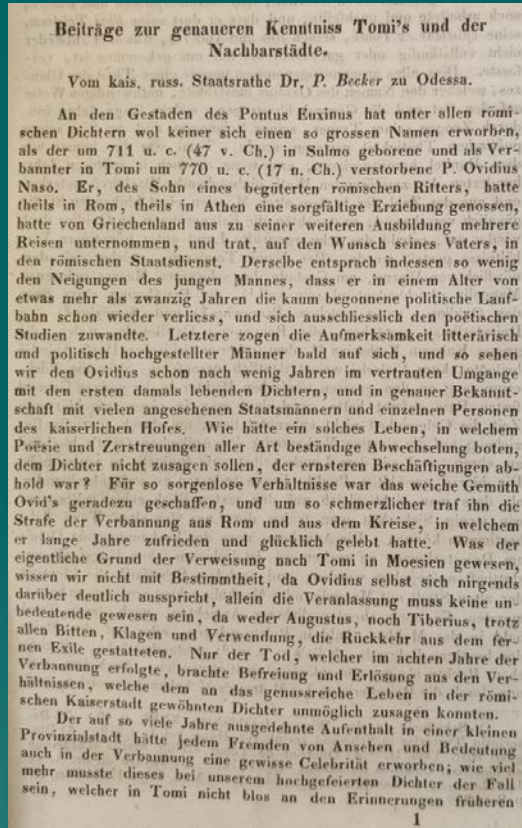
Разом з іншими членами Одеського товариства історії та старожитностей П. В. Беккер здійснював численні археологічні розвідки територією Північного Причорномор'я (включаючи Крим) та Бессарабії. Серед його наукових інтересів – дослідження Херсонеса, Ольвії, Пантікапея, Тіри, Ніконія, пошуки Вежі Неоптолема тощо.

Becker P. Zwei neuentdeckte Inschriften aus Pantikapaion (Jahrbücher für classischen Philologie. 1861, Hft. 8)

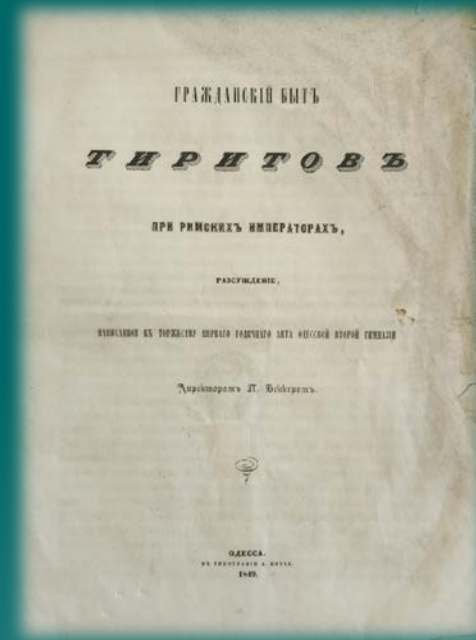
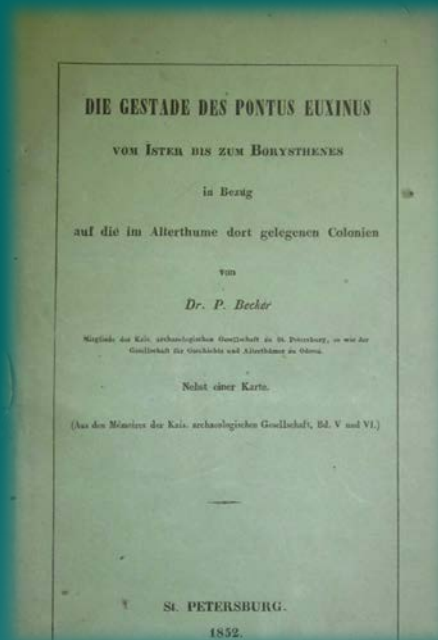
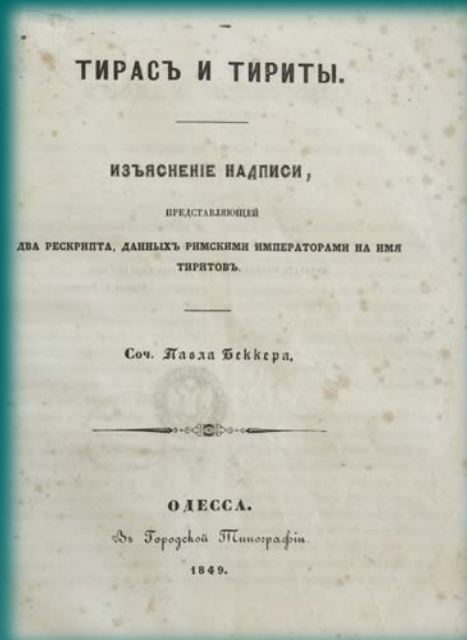

Пам'ятник Овідію у Констанці на Piața Ovidiu
(фото: квітень 2023 р.)

Becker P. Beiträge zur genaueren Kenntniss
Tomi's und Nachbarstädte (Leipzig, 1853)

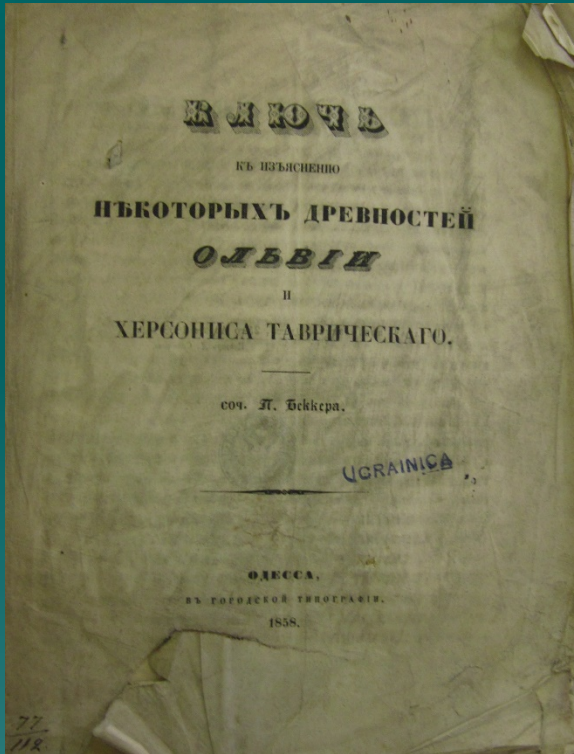
Саме П. Беккер, аналізуючи відомості давніх авторів про західно-понтійські античні міста, встановив місце заслання римського поета Публія Овідія Назона (43 р. до н.е. – 17 р. н.е.) у регіоні Добруджа на західному березі Чорного моря у місті Томіс (сучасна румунська Констанца, до 1878 р. - Кюстендже).

П. В. Беккеру належить авторство однієї з перших монографій про античну Тіру «Тирас и тириты. Изложение надписи, представляющей два рескрипта, данные римскими императорами на имя тиритов» (Одеса, 1849).

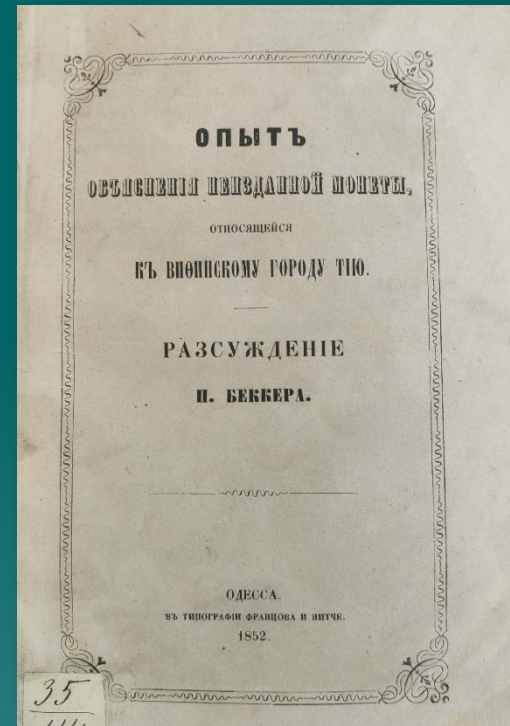
Продовженням теми історії Тіри виступає дослідження соціального устрою «Гражданский быт тиритов при римских императорах» (Одеса, 1849).

Відоме дослідження П. Беккера «Берег Понта Эвксинского от Истра до Борисфена в отношении к древним колониям» (Одеса, 1851). Ця робота у 1852 р. отримала «почесний» відгук Академії наук, була видана німецькою мовою, а у 1859 р. – французькою.

Беккер П. Ключ к пониманию некоторых древностей Ольвии и Херсониса Таврического (Одеса, 1858)

Беккер П. Опыт объяснения неизданной монеты, относящейся к вифинскому городу Тию (Одеса, 1852)

Історична географія Північного та Західного Причорномор'я була основним напрямком дослідницької діяльності П. В. Беккера. Як професор латинської словесності та римських старожитностей він вивчав ольвійські та херсонеські написи, монети різних понтійських античних міст.

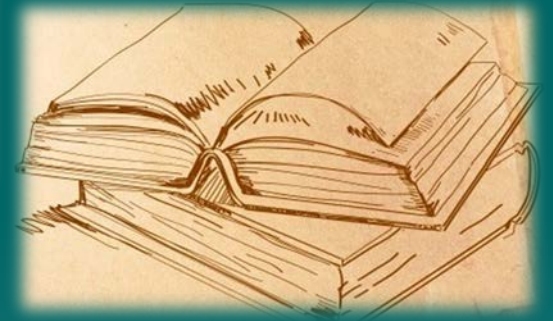

Велике значення мала робота П. В. Беккера на посаді *бібліотекаря* *основної бібліотеки Рішельєвського ліцею* (1838-1850 рр.) та *кабінету для читання газет і журналів* (1838-1845 рр.). За активної участі бібліотекаря П. В. Беккера у 1839-1841 рр. спеціальні бібліотечні комітети провели масштабну роботу з упорядкування ліцейської бібліотеки: вперше весь книжковий фонд бібліотеки був проінвентаризований, книгам надані інвентарні номери та проштамповані всі примірники.

У 1839 р., також вперше в історії Рішельєвського ліцею, П. В. Беккером були складені *«Правила для зберігання книг у бібліотеках»*, які передбачали регламентацію обслуговування різних категорій читачів – викладацького складу та ліцеїстів.

подарено: Т. Суріянна
рань П. Анжеса Н. В.
Беккеринь 12 1862 року

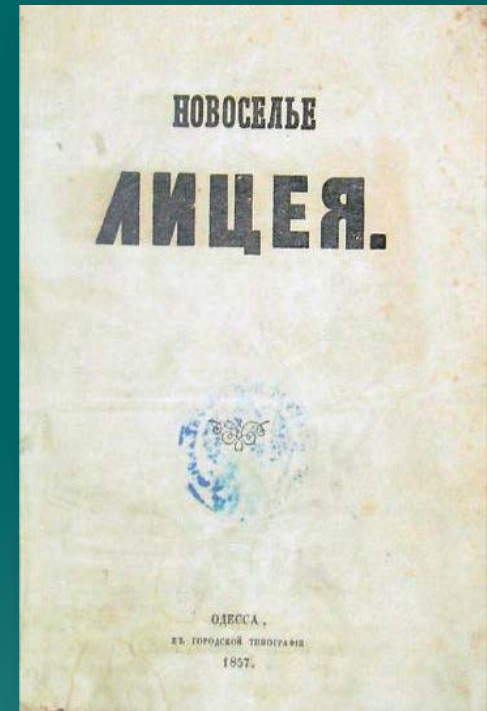
У 1862 р. Павло Беккер передав бібліотеці Рішельєвського ліцею книжковий дар у 52 томах: 17 примірників своїх наукових праць з історії та археології Північного та Західного Причорномор'я та 35 нотних видань різноманітних музикальних творів європейських композиторів XVIII-XIX ст. Мендельсона-Бартольді, Моцарта, Гайдна, Баха, Керубіні, Ріса, Вейта та Ліндрайнтнера.

**У 1857-1862 рр.
професор П. В. Беккер
був директором
Рішельєвського ліцею.
Саме при його
керівництві та при
підтримці попечителя
Одеського
навчального округу
М. І. Пирогова
Рішельєвський ліцей
отримав нову будівлю.**

Попечитель Одеського учбового округу М. І. Пирогов (1857 р.)

Будівля Рішельєвського ліцею (1857-1865 рр.)

**Зараз у будівлі колишнього
Рішельєвського ліцею за адресою:
Одеса, Дворянська, 2 знаходиться
головний корпус найстаршого
закладу вищої освіти на Півдні
України – *Одеського національного
університету імені І. І.
Мечникова* – спадкоємця
Рішельєвського ліцею.**

Успішна кар'єра Павла Васильовича Беккера в Російській імперії була перервана у 1862 році. Причиною відставки послужило те, що 14 липня 1861 р. його старший син Оскар Беккер (1839-1868) вчинив замах на життя прусського короля Вільгельма I.

Професор П. В. Беккер в 1862 р. був відкликаний з Одеси до Санкт-Петербурга, а в 1863 р. виїхав за кордон.

До Одеси професор Павло Васильович Беккер більше ніколи не повернувся. Вчений і педагог жив у Дрездені та далі займався вивченням античної історії Північного та Західного Причорномор'я до своєї смерті у 1881 році.

Замах Оскара Беккера на короля Пруссії Вільгельма I
(ілюстрація у Illustrierten Zeitung за 20.06.1861.)

<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?apm=0&aid=izl&datum=18610720&seite=17>

Зображення з відкритих джерел

Оскар Вільгельм Беккер

<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?apm=0&aid=izl&datum=18610720&seite=17>

Два старших сина П. В. Беккера були відомими особистостями.

Оскар Вільгельм Беккер (1839–1868), який скоїв замах на прусського короля, провів за ґратами 5 років, присвятив своє подальше життя політичній діяльності. Подорожував світом, жив у Бельгії, США, помер у Єгипті.

Карл Вольдемар Беккер (1841–1901) – інженер-залізничник, інспектор з будівництва та експлуатації у Берлінсько-Дрезденської залізничної компанії (Королівської саксонської державної залізниці).

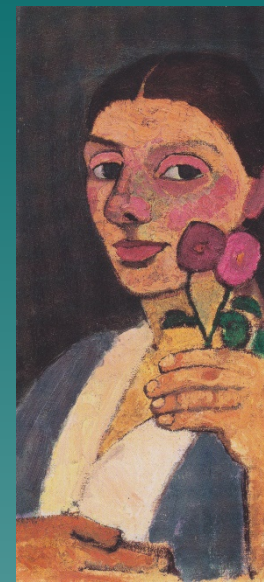
Карл Вольдемар Беккер

<https://www.findagrave.com/memorial/86181809/carl-woldemar-becker#view-photo=166058287>

Онука П. В. Беккера
Паула Модерзон-Беккер (1876-1907)

– художниця, одна з найважливіших представниць раннього німецького експресіонізму, автор 750 картин, 1000 малюнків, 13 офортів.

Паула Модерзон-Беккер

http://www.lgroutes.com/art/becker/modersohn_becker_self_12.html

Фамільний склеп родини Беккерів на цвинтарі міста Дрезден

https://de.geneanet.org/friedhof/view/6935879/persons/?individu_filter=BECKER%2BPaul+Adam+Von

Вибрана бібліографія

Михневич И. Исторический обзор сорокалетия Ришельевского лицея с 1817 по 1857 год. – Одесса, 1857. – 200 с.

Стефани Л. Э. Разбор сочинения Беккера «Берег Понта Эвксинского от Истра до Борисфена в отношении к древним его колониям» // 21-е присуждение Демидовских наград, 17 апреля 1852 года. – СПб., 1852. – С. 111-114.

Заузе Р. Э. Исторический очерк Ришельевской гимназии. – Одесса, 1881. – IV, 88 с.

Мурзакевич Н. Н. Автобиография / примечания и биографический очерк В. Д. Дабижа. – СПб., 1886. – VIII, 233, [1] с. : ил.

Плесская-Зебольт Э. Г. Одесские немцы. 1803-1920 : научно-популярное издание. – Одесса, 1999. – 520 с.

Край Овідія : археологія та історія Овідіопольського району : кол. моногр. / авт.: І. В. Сапожников, В. В. Левчук, С. С. Аргатюк. – Одеса, 2005. – 624 с. – (Сер. «Берег Овідія» ; т. 6).

Беккер Павло Васильович (1808-1881) / В. А. Савченко // Одеські історики : енциклопедичне видання / відп. ред.: В. А. Савченко; Асоц. європейської культури, ОНУ ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2009. – Т. 1 : Початок ХІХ – середина ХХ ст. – 2009. – С.40–42.

Алексеенко М. В. Дар професора П. В. Беккера библиотеке Ришельевского лицея // Вісник Одеського національного університету. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2013. – Т. 18, вип. 1 (9). – С. 9–25.

Гребцова І. С., Синявська О. О. Ришельевський ліцей // Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Історія та сучасність (1865-2015) / ОНУ ім. І.І. Мечникова ; гол. ред. І. М. Коваль ; вступ. сл. : І. М. Ковалю, В. М. Хмарського . – Одеса, 2015. – С. 21-56.

Алексеенко М. В. Приватні дари викладачів Ришельевського ліцею – важлива складова фонду ліцейської бібліотеки в Одесі // Рукописна та книжкова спадщина України. – 2016. – Вип. 20. – С. 204-221.

Алексеенко М. В. Бібліотека Ришельевського ліцею (1817–1865) // Два століття служіння книзі. Історія Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, 1817–2017 : [колективна монографія] / наук. ред. І. М. Коваль; відп. ред. М. О. Подрезова. – Одеса, 2017. – С. 11-54.

Крізь призму пам'яті і часу : Одеський Ришельевський ліцей у спогадах сучасників : до 200-річчя від дня заснування / авт.-упоряд. О. О. Синявська; відп. ред. В. М. Хмарський; ОНУ ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2017. – 298 с.

Сапожников И. В. Башня Неоптолема, Нижнеднестровский вал и Никоний по картам и разведкам середины XIX века // Revista de arheologie, antropologie si Studii interdisciplinare. – 2021. – Т. 3. – Р. 191-220.

Історичні та філологічні студії, активна діяльність Павла Васильовича Беккера як члена Одеського товариства історії та старожитностей, його викладацька, педагогічна та бібліотечна робота у Рішельєвському ліцеї мали велике значення для розвитку освіти та науки в Одесі у другій третині у XIX ст.

При використанні матеріалів виставки посилання на офіційний сайт Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова є обов'язковим